

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

M VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNIT

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNIT

Katarína Nikmonová

HRAVÁ SLOVENČINA II.

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava

Autor UZ: <Mgr. Katarína Nikmonová>
Kontakt na autora UZ: <Základná škola Sama
Tomášika s materskou školou
Lubeník,
skola@zslubenik.edu.sk>

Názov: <**Hravá slovenčina II.** >
Rok vytvorenia: <2014>
**Oponentský posudok
vypracoval:** PaedDr. Vladimír Gažúr

ISBN 978-80-565-0842-8

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah

1 Posudzovanie gramaticky, štylisticky a lexikálne správnych a nesprávnych výrazov a slovných spojení	4
1.1 Vyhľadávanie nesprávnych slov vo vetách.....	4
1.2 Vyhľadávanie a opravy pravopisných chýb vo vetách.....	7
1.3 Vyradovanie slov zo súboru názvov a pojmov.....	9
2 Dopĺňovačky	10
2.1 Dopĺňovačka haditý chodník.....	10
2.2 Dopĺňovačka schody	11
3 Rébusy.....	13
4 Prešmyčky	15
5 Slohové hry	19
5.1 Rétorické cvičenia	19
5.2 Rozmotajme dopletené rozprávania	19
5.3 Poprehadzované verše	20
5.4 Popletená rozprávka	21
5.5 Hra na pozorovateľov.....	21
5.6 Hry na nácvik ústneho rozprávania.....	22
5.6.1 Drž poradie slov	22
5.6.2 Porozprávaj príbeh za dve minúty.....	22
5.6.3 Rozprávania podľa obrázkov	23
5.6.4 Pokračovanie v načatom rozprávaní	23
5.6.5 Dopĺňte pravdepodobný text	23
5.6.6 Hry na reportáž – pantomíma.....	24
5.6.7 Tvorenie textu bez ypsilonu	25
5.6.8 Tvorenie textu bez opakovania slov	25

1 Posudzovanie gramaticky, štylisticky a lexikálne správnych a nesprávnych výrazov a slovných spojení.

1.1 Vyhľadávanie nesprávnych slov vo vetách

Tieto cvičenia sú zamerané na výcvik pozornosti a sústredenosti žiakov. Žiakom rozdáme rozmnožené texty s nesprávnymi, nespisovnými slovami a oni ich hľadajú a podčiarkujú. Po splnení úlohy nasleduje spoločná kontrola. Každú vetu rozoberá iný žiak a zdôvodňuje svoje rozhodnutie. Súčasne navrhne správne slovo. Na jedno cvičenie žiaci kontrolujú 10 -15 viet.

Príklady textov s nesprávnymi výrazmi

Zastavil sa pri ňom belovlasý starček. (*belovlasý* = bielovlasý)

Naša Darina má pekné copy. (*copy* = vrkoče)

Na javisku sa objavili černooké a černovlasé dievčatá. (*černooké a černovlasé* = čiernooké a čiernovlasé)

Nezabudni, že sa jedná o teba. (*jedná o teba* = ide o teba) Musím si kúpiť nový kartáčik na zuby. (*kartáčik* = kefka)

Prešiel už viacerými pracovnými obormi. (*obormi* = odbormi)

Vo svojom príspevku chcem naviazať na vystúpenie predchádzajúceho diskutujúceho. (*naviazať* = nadviazať)

V náväznosti na to, čo sa tu hovorilo, predkladám tieto návrhy. (*v náväznosti* = v nadväznosti)

K meninám som sestre kúpil punčochy. (*punčochy* = pančuchy)

Peter má celú sadu kľúčov a šróbovákov. (*šróbovákov* = skrutkovačov)

Na stole bola pripravená krabička so špáratkami. (*špáratká* = špáradlá)

Všetky prázdne bedničky je potrebné odniesť naspäť do skladu. (*bedničky je treba odniesť* = debničky treba odniesť)

Autobus meškal, preto sme prišli až po zahájení schôdze. (*po zahájení* = po otvorení, po začatí)

Dnes chýbalo šesť žiakov, ale všetci doniesli rodičmi podpísané omluvenky. (*omluvenky* = ospravedlnenky)

Po druhej tretine väčšia polovica prítomných odišla. (*väčšia polovica* = je to nelogické, polovice sú vždy rovnaké)

Všetkých kojencov očkujú proti obrne. (*všetkých kojencov* = všetky dojčatá)

Dnes nemôžem prísť, lebo som si dojednal schôdzku s majstrom. (*dojednal schôdzku* = dohovoril som si schôdzku)

Včera som ťa videla v divadle, sedel si v tretej rade za mnou. (*v tretej rade* = v treťom rade)

Pamätaj si, že za prvé – nemáš tu čo hľadať a za druhé – do toho ťa nič nie je. (*za prvé, za druhé* = po prvé, po druhé)

Kúpila som mu nové pyžamo a košeľu. (*pyžamo* = pyžamo)

Mám rád ten nový druh pliesňového syra. (*pliesňového* = plesňového)

Na prihláške musíš mať aj razítko od zamestnávateľa. (*razítko* = pečiatka)

Sľúbil, že príde včas ale došiel až za hodinu. (*došiel až za hodinu* = došiel až o hodinu)

Je za päť minút desať hodín. (*za päť minút* = o päť minút)

Kto ti štrikoval ten hnedý sveter? (*štrikoval* = plietol)

Námatková kontrola nezistila žiadne závady. (*námatková kontrola* = náhodná kontrola)

Predstavenstvo podniku uverejnilo prehlásenie i nedostatočnosti predaja. (*prehlásenie* = vyhlásenie)

Hneď som ťa spoznal, keď som ťa uvidel v televízore. (*uvidel v televízore* = uvidel v televízii)

Ferko Kalerábik je síce výtečný žiak, ale v chovaní sú s ním samé trampoty. (*výtečný* = výborný; *s chovaním* = so správaním)

Cez prestávku behom niekoľkých sekúnd dokáže previesť spústu nezmyslov, ktoré ho napadnú. (*behom niekoľkých sekúnd* = v priebehu; *napadnú ho* = prídu mu na um)

Pokazil už tlačítko na školskom výtahu. (*tlačítko* = tlačidlo)

Jednému spolužiakovi zo švandy roztrhol límec na košeli a ďalšieho praštil knihou po hlave.
(zo švandy = zo srandy; praštil = buchol)

Furt sa mieša do vecí, ktoré sa ho netýkajú. (furt = stále)

Ovšem neberie v úvahu, že aj iní sú hladní. (ovšem = ale; v úvahu = do úvahy)

Neni nadšený, keď k obedu sú noky. (neni = nie je; k obedu sú noky = na obed sú halušky)

Nevadí mu, keď príde na zástavku MHD a nestihne ani zmeškaný autobus. (nevadí mu = neprekáža mu; zmeškaný autobus = meškajúci autobus)

Oprel sa oňho. (o strom) (oňho = oň)

Išla preň. (brata) (preň = preňho)

Kde sa tak ponáhľáš? (kde = kam)

Kam ste nechali hlavu? (kam = kde)

Stretol som sa s paňou profesorkou. (paňou = pani)

Na lavičke sedeli dve pani. (pani = panie)

1.2 Vyhľadávanie a opravy pravopisných chýb vo vetách

Žiaci v úlohe učiteľov vyhľadávajú a podčiarkujú uvedené chyby v texte. Po splnení úlohy pri spoločnom rozbere textov jednotliví žiaci zdôvodňujú svoje zásahy v texte.

Príklady textov s chybami:

Sprievodkinina matka cestovala so Zuzkinou sestrou. (sprievodkinina = sprievodkynina)

Turisti ľahko zdolali aj príkri svah. (príkri = príkry)

Prykry sa, lebo ľahko prechladneš. (prykry = prikry)

Pod lesom príšti kryštálovo čistá voda. (príšti kryštálovo čistá = prýšti krištáľovo)

Vojaci vysielali sygnály zo sýpky. (sygnály = signály)

Poniže mlyna sú vodné výry. (Výry = víry)

Voda sa tam stále víry. (víry = víri)

Nad lesom vo výškach krúžia nočné víry. (víry = výry)

Na každom obleku je vysačka. (vysačka = visačka)

Pri lese blyklo dajaké svetlo. (blyklo = bliklo)

Modranské námestie je známe súsoším, v strede ktorého je dominantná Štúrová postava.
(Štúrová = Štúrova)

Najrevolučnejší básnik medzi Štúrovcami bol Janko Král. (Štúrovcami = štúrovcami)

Na parkovisku stojí strýkove auto. (strýkove = strýkovo)

Starší z bratov bol silnejší a širokoplecý, mladší úzkoprsí a chudší. (úzkoprsí = úzkoprsý)

Vysutou lanovkou sme sa dostali až k observatóriu. (vysutou = visutou)

Počul som rynčanie skla. (rynčanie skla = rinčanie)

Na ruke jej počuteľne tykajú hodinky. (tykajú = tikajú)

Ryzoto je jedlo z ryže, z kúskou mäsa a zeleniny. (ryzoto = rizoto, z kúskou = z kúskov)

Nie je všetko zlato, čo sa bliští. (bliští = blyští)

Ces deň odychoval a v noci sa opet' vydával na cestu. (ces = cez; odychoval = oddychoval; opet' = opäť)

S mojim strýkom bola vždy zábava. (s mojim = s mojím)

V tlači i v hovorenom slove často čítame či počujeme výrazy, ktoré buď nepatria do spisovného jazyka alebo nie sú náležité v danom prípade.

Formou hry alebo súťaže fixujeme žiakom správne výrazy. Na lístkoch im dáme 8 až 10 príkladov, ktoré majú posúdiť a rozhodnúť o správnosti. Pri tejto hre odporúčame požiť slovníky.

Príklady úloh:

<i>pricestovali lietadlom</i>	-	pricestovali s lietadlom
<i>dávali im pekné lízanky</i>	-	dávali im pekné lízatka
<i>prišiel až o dva dni</i>	-	prišiel až za dva dni
<i>študuje na samé jednotky</i>	-	študuje na samé jedničky

<i>nemáme ich rozmaznávať</i>	-	nemáme ich hýčkať
<i>situácia sa zlepšila</i>	-	situácia sa vylepšila
<i>spomienkový darček</i>	-	upomienkový darček
<i>áno, ja som pri telefóne</i>	-	áno, som u telefónu
<i>strhávajú mi to z preddavku</i>	-	strhávajú mi to zo zálohy
<i>platí prvý variant</i>	-	platí prvá varianta

(Poznámka: správne výrazy sú v ľavom stĺpci)

1.3 Vyrad'ovanie slov zo súboru názvov a pojmov

Hra rozvíja pohotovosť v myslení a rozhodovaní, podporuje logiku, upevňuje správnosť triedenia jazykových pojmov.

Učiteľ premietne (rozmnoží) žiakom pripravené súbory slov, slovných spojení (v jednom rade 4-6 slov) a žiaci majú napísať (podčiarknuť) slovo, ktoré z logických dôvodov do radu nepatrí. Pri kontrole odôvodňujú svoje rozhodnutie.

Príklady:

Matika, deják, kurič, učka, (kurič – spisovné slovo, ostatné nespisovné slangové)

Obozretný, opatrný, šťastný, pozorný (šťastný – iný význam než ostatné, ktoré sú vyjadrené synonymicky)

Vy, vykať, visieť, vybehnúť (vy – zámeno, ostatné sú slovesá)

Zem, lem, zem, sem, sen (sem – zámeno, príp. príslovka, ostatné sú podstatné mená)

Radosť, rana, čučoriedka, črevo (radosť – abstraktné podstatné meno, ostatné sú konkrétne)

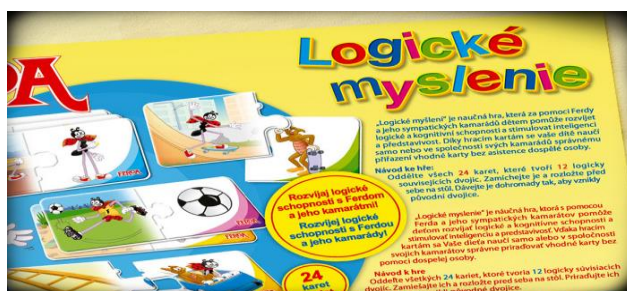
Nieko, nikto, ktosi, čosi (nikto – vymedzovacie zámeno, ostatné sú neurčité zámená)

Naoko, na oko, navlas, pekne (na oko – spojenie predložky s podstatným menom, ostatné sú príslovky)

Príslovkové určenie, prídavné meno, spojka, príslovka (príslovkové určenie je vetný člen, ostatné sú slovné druhy)

Je najnižšie, je najmenšia, je najlepšia, je najmilšia (je najnižšie – príslovka, ostatné sú prídavné mená)

Trenčín, Trnava, Bánovce, Žilina (Bánovce – pomnožné podstatné meno)

2 Doplnovačky

2.1 Doplnovačka haditý chodník

Každá doplnovačka preveruje slovnú zásobu žiakov, pretože musia pohoťovo hľadať vhodné alebo synonymické slová na jej vyplnenie.

Haditý chodník vzniká tak, že žiaci majú v schéme doplnovačky tvoriť slová s použitím daného písmena a umiestniť ho v každom nasledujúcom riadku o jedno miesto vpravo. Tým vzniká krivka podobná haditému chodníku.

Učiteľ napíše schému doplnovačky, zo zvoleného písmena urobí haditý chodník a žiaci hľadajú vhodné slová (akékoľvek slovné druhy) a vkladajú ich do doplnovačky.

Príklady

A	AGÁTY
. A . . .	HALUZ
. . A . .	PRAHA
. . . A .	SKLAD
. . . . A	ŠKOLA

... A .	ZÁPAD
.. A ..	PLAZY
. A ...	HANKA
A	ALENA
. A ...	VARIČ
.. A ..	KRAVA

2.2 Doplnovačka schody

Tvorba slov sa začína jedným písmenom a smerom dolu sa pridávajú postupne písmená. V každom riadku musí mať slov (skratka, značka) svoj vecný význam a žiak ho musí vedieť vysvetliť.

Schody možno tvoriť dvojakým spôsobom:

- Poradie písmen z predchádzajúceho riadka sa musí dodržiavať.
- Treba dodržiavať iba prvé písmeno v riadku.

Hra môže mať niekoľko spôsobov:

- učiteľ určí jedno písmeno pre všetkých žiakov,
- každý žiak píše slová na iné písmeno,
- žiak si vyberie písmeno sám.

Príklady na a)

V	N
VO	NO
VOZ	NOV
VOZÍ	NOVÁ
VOZÍK	NOVÁK
VOZÍKY	NOVÁKY

Príklady na b)

V	K
VY	KU
VEC	KUS
VOSK	KÚRA
VČERA	KOZÁK
VODNÍK	KRAMÁR
VELITEĽ	KORÝTKO
VEDOMOSŤ	KOLIENKO

Schody vľavo i vpravo

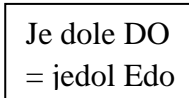

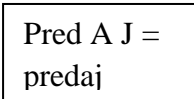

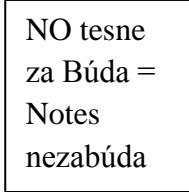

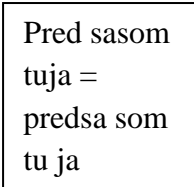
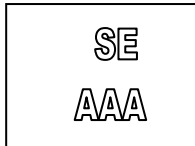
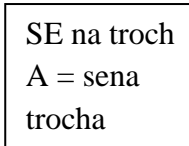
K	K
. K	K .
.. K	K ..
... K	K ...
.... K	K
..... K	K
..... K	K
..... K	K
..... K	K
..... K	K

3 Rébusy

Význam rébusov spočíva v tom, že posilňuje u žiakov predstavivosť, núti zameriavať pamäť na pojmy a mená, s ktorými sa v tematickom celku alebo ročníku stretli. Pri riešení rébusov musia žiaci dôjsť k logickej súvislosti, pomocou ktorej objavia skrytý zmysel.

Pri tvorení určitých postavení, predchádzaní či následností istých písmen, znakov, obrázkov sa používajú rozličné predložky: v, s, na, nad, za, pred, pri, po, pod,...slovesá: sú, je, značky +, 0, , zlomková čiara, slovko umocňovania na, rímske číslice, písmená gréckej abecedy a pod.

Príklady:

Vo vetách nájdí ukryté slová

Po polienku lezie chrobák. (popol)

Jano kopal malý kameň. (palma)

Včera sme sa dobre zabavili. (breza)

Cesto patrí do misky. (stopa)

Starý konár niesol Ivan. (oliva)

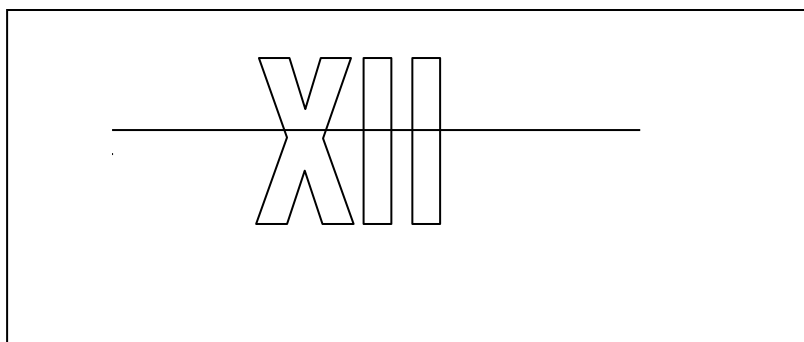
Maťko straší Denisa. (kostra)

Kolega, podaj mi lano. (Milan)

Veď sa ti zježia raz vlasy! (žiara)

Ako dokážeš, že 7 je polovica z 12?

Riešenie:

C 100 π S

(cestopis)

(autor)

I 500 EA

(idea)

(2 ks) Ó DIA

(paródia)

O π S

(opis)

ZV ANKA a=á (pozvánka)

OZ NIE

ME (oznámenie)

IS

P (nadpis)

S **O** E DK + (sprievodkyňa)

E

4 Prešmyčky

Touto hrou sa podporuje rozvoj myslenia, rozvíja sa schopnosť tvoriť nové slová z daného textu a opakovaním sa fixujú vedomosti.

Z daného slova v obdĺžniku majú žiaci presunutím – prešmyknutím – poradia hlások vytvoriť nové slovo, slovné spojenie. Tento nový výraz je bližšie charakterizovaný obdĺžnikmi. Platí tu tolerancia diakritických znamienok:

Literárny druh, v ktorom sú vyjadrené autorove city, vzťah:

KRYLI A // RAKY ÍL (lyrika)

Umelecká literatúra, ktorej autor je anonymný:

Ť NOS VODU VESLÁ SOL (ľudová slovesnosť)

Divadelná hra s vážnou tematikou:

GRÉTA IDA // TIGER ADA (tragédia)

Hra s veselým príbehom:

IDE KÓMA // AKO I MED (komédia)

Prvé predstavenie hry:

MIER PERA (premiéra)

Menší celok divadelnej hry:

VÝPUST (výstup)

Téma, myšlienka, ktorú autor literárne spracoval:

MÁTE N // MANET (námet)

Základná myšlienka literárneho diela:

IDE A LADÍ (idea diela)

Téma a idea diela:

BOSÁ DÁ LIEH (obsah diela)

Spôsob, ktorým autor realizuje obsah diela:

FAMOR LADÍ E (forma diela)

Básnický prívlastok:

NEPITE TO (epiteton)

Obrazné pomenovanie veci, vlastnosti, deja:

MÁTE FÁRO (metafora)

Opakovanie príbehov s variáciami:

CIVIE ÁRA (variácie)

Časť z literárneho diela:

VÝROK U // V ROKU Y (úryvok)

Prešmyčky, v ktorých sú zašifrované mená autorov literárnych diel

Autor básnickej formy ľudovej rozprávky O troch grošoch:

FÚRU MALÍN S (Milan Rúfus)

Autor knihy Z poľovníckej kapsy:

ROMO UDRI C (Rudo Móric)

Autor básne Orol:

OKNÁR KL'AJ (Janko Kráľ)

Autor básnickej povesti Likavský väzeň:

KÚPALA CH // UPCHALA K (Chalupka)

Autor knihy Africký zápisník:

OR JEDNO V (Ondrejov)

Autor knihy Dejiny písané Rímom:

MARO ZVÝSKA (Zamarovský)

Autor balady Zuzanka Hraškovie:

ZDVIH OSLAVE (Hviezdoslav)

Autor poviedky Z teplého hniezda:

NITRA MÚČNIK UK (Martin Kukučín)

Autor vystúpení na uhorskom sneme:

TRÚD VOLÍ TUŠ (Ľudovít Štúr)

Autor románu Jar Adely Ostrolúckej:

DOLU K BEZU (Ľudo Zúbek)

<i>Autor</i>	<i>básne</i>	<i>Mor</i>	<i>ho!</i>
MACH SA OKÚPAL	(Samo Chalupka)	
<i>Autor lyrickoepickej básne Marína:</i>			
VODIČ SLÁK	(Sládkovič)	
<i>Autor básne Duma bratislavská:</i>			
KONAJ KRÁĽ	(Janko Kráľ)	
<i>Autor Krvavých sonetov:</i>			
HVIZD O SLÁVE	(Hviezdoslav)	
<i>Autor básni Otcova roľa:</i>			
A KROK SNÍVA	(Ivan Krasko)	
<i>Autorka próz Tri gaštanové kone:</i>			
FÍ LIGU	(Figuli)	

5 Slohové hry

5.1 Rétorické cvičenia

Pri rýchlom hovorení môže vzniknúť chyba vo výslovnosti niektorých hlások, slabík alebo slov. Aby nám takéto prerieknutie nepokazilo jazykový prejav, robíme so žiakmi rétorické cvičenia. Vety prečítame dva – trikrát po sebe a zrýchľujeme tempo:

Plávali ľady, laty, kláty.

Mami, medzi domami my máme jamy.

Len jeden lejeň neletel d'atelinovinou.

Čo si to šušotáš o súsoší Šišovskí šibali?

Skákalo psisko cez drevisko, cez pekáč, rázsocháč, cez Nevyrovanlovo humno.

V našej peci myši pištia, v našej peci psík spí.

Strč prst skrz krk.

Biely Biely bieli biely dom.

Išiel pštros so pštrošicou aj s pštrošičatami.

Sypký sneh sa sype na sýpky, šípky i šopy.

Aj ju Juló nenaolejuje, naolejuje ju Júlia a ja.

Host', hod' kost' pod most.

Ja som vyrukavičkovaný, ty si vyrukavičkovanejší, on je najvyrukavičkovanejší.

Všetky húsatá sa mi cez prieopu poprekoprcovali.

5.2 Rozmotajme dopletené rozprávanie

Žili babko a deduška, chalupkali v bývalke. Babko dreval rúbo, deduška polievkala varu a buchla piekty. Mali psíčičku a mačičika, kohútičku a sliepočka. Raz odišiel les do deduška a chalúpka zosama stala v babičke. Naraz sa zlodejil objav. Mal bucht' na chuty. Tlaka sa

veľmi zbabičkovala, vydvorila na beh a dedkovala na kriky. Aj štek zapesal, kikirík zakohútal, mňauka zamačkala a kotkodáka zasliepočkovala. Les vybehol z dedečka a vzal zlodeja na palicu. Plašo sa nazlojedil a preplotil skoč. Babko a dedečka bodi rali. Dali potom mäsovi psička, mliečke mačička, zrníčke sliapočka a kohútika. A potom živne spokojnovali ďalej.

Môžeme urobiť so žiakmi aj opačný postup. Rozdáme im text rozprávky a pokúsia sa sami urobiť popletené rozprávanie.

5.3 Poprehadzované verše

Učiteľ rozdá žiakom papiere s napísanými veršami z básne. Slová sú však poprehadzované. Žiaci nemajú k dispozícii pôvodný text. Slová v básni majú správne usporiadať.

Jeseň je veľmi bohatá, za vrátka schová kozliatka,

Má aj svojho poslíčka: kvetom útle hlávky stína...

Rozhodí stromom pozlátka, zlatý list hodí do blata.

Jarabice v jarabinách, maličkého oslíčka.

Vyzváňa tu zlatý poslík. Zvon iskrí kopytkom.

Riešenie:

Jeseň je veľmi bohatá, zlatý list hodí do blata.

Má aj svojho poslíčka: maličkého oslíčka.

Rozhodí stromom pozlátka, za vrátka schová kozliatka,

Jarabice v jarabinách, kvetom útku hlávky stína...

Vyzváňa tu zlatý zvon. Poslík iskrí kopytkom.

Druhou alternatívou tejto aktivity je tá, pri ktorej chýbajú niektoré slová z básne a žiaci podľa vlastnej intuície a fantázie majú doplniť chýbajúce slová v básni. V ďalšej časti hodiny môžu určovať slovné druhy podčiarknutých slov v básni, slová zaraďovať do slovnej zásoby, určovať umelecké prostriedky, hľadať podmet a prísudok, dopĺňať chýbajúcu jotu a ypsilon. Záleží len na fantázii učiteľa, ako si vopred úlohu pre žiakov premyslí a pripraví.

5.4 Popletená rozprávka

Keď už žiaci majú dobre zvládnuté učivo o rozprávkach, môže učiteľ s nimi skúsiť malý experiment. Povie im, aby rozprávku napísali tak, že kladné postavy sa zmenia na záporné a naopak. Alebo im povie, aby sa pokúsili urobiť úplne iný záver známej rozprávky a podobne. Potom majú charakterizovať slohový postup, ktorý pri písaní použili. Ďalej jedna skupina napíše na tabuľu 5 viet zo svojej rozprávky tak, že vynechajú jotu a ypsilon a ostatní žiaci cvičenie vypracujú do zošitov.

Variant: Žiaci môžu pracovať aj tak, že sa stretnú dve alebo viac postáv z rozličných rozprávok a vymyslia úplne novú rozprávku, ale s pôvodnými postavami, ktoré sa stretnú.

5.5 Hra na pozorovateľov

Pozorovatelia predmetov, ktoré v názve obsahujú určené písmeno

Podstata hry je v tom, že žiaci majú hľadať a zapisovať predmety alebo ich súčasti, ktoré majú vo svojom názve určené písmeno. Kým určíme toto písmeno, dáme žiakom počas jednej minúty možnosť pozorovať v miestnosti všetky predmety, aby si uvedomovali ich názvy a z akých písmen sa skladajú. Potom určíme písmeno, ktoré má byť v názve vecí v akomkoľvek poradí.

Napríklad písmeno l:

Sklo, stoličky, dlážka, linoleum, košele, blúzky, špendlíky, hlavy, stoly, okuliare, lampy, kružidlá,...

Úlohu možno sťažiť tým, že žiaci napíšu iba tie predmety, ktorých názov sa začína na určené písmeno.

Za každé slovo dostáva žiak jeden bod.

5.6 Hry na nácvik ústneho rozprávania

5.6.1 Drž poradie slov

Žiakom napíšeme 10 podstatných mien. Majú z nich vytvoriť vety, pričom uvedené slová musia byť v uvedenom poradí. Vety musia na seba nadväzovať významovo, logicky aj štylisticky.

Ráno – ulica – stĺp – pes – výklad – ľudia – autá – dážď – policajt – sanitka

Žiaci vytvoria text. V ďalšej úlohe k uvedeným podstatným menám žiaci pridávajú podstatné mená.

Iný variant: Po prečítaní lyrickej básne povieme žiakom, aby v priebehu jednej minúty voľne písali slová, ktoré im napadnú. Po uplynutí času, učiteľ slová zapíše na tabuľu. Povie žiakom, aby vymysleli krátky príbeh, v ktorom sa vyskytne aspoň päť slov z tabule. Slová si najprv podčiarknu, potom vypíšu pod seba a určia gramatické kategórie.

5.6.2 Porozprávaj príbeh za dve minúty

Žiakom navrhne témy. Počas dvoch minút si pripravia rozprávanie o vybranej téme tak, aby trvalo minimálne dve minúty. Učiteľ vyberie troch žiakov, aby porozprávali príbeh v stanovenom čase. Víťazí žiak, ktorý hovoril vecne, plynulo a s najmenšími pauzami.

Návrhy tém:

1. Môj zážitok z ulice.
2. V núdzi poznáš priateľa.
3. Prečo som sa vtedy tak bál.
4. Ako sa mi podarilo prísť neskoro do školy.
5. Viete, čo sa stalo minule na ihrisku?
6. Čo som zažil včera večer.

5.6.3 Rozprávanie podľa obrázkov

Žiakom predložíme niekoľko obrázkov, ktoré zobrazujú dej, činnosť. V stanovenom čase (2-3 minúty) si majú jeden z obrázkov dôkladne prezrieť a poznamenať si, čo sa na obrázku deje.

Po takejto príprave nasleduje súťaž o najlepšieho rozprávača príbehu. Na porovnanie kvality a úplnosti rozprávania vypočujeme aspoň troch žiakov.

5.6.4 Pokračovanie v načatom rozprávaní

Žiakom dáme lístky, na ktorých je načaté rozprávanie nejakej udalosti, príbehu alebo vymyslenej rozprávky. Po prečítaní textu si urobia krátke poznámky, ako bude príbeh pokračovať a premyslia si jeho vyrozprávanie. Potom vyberieme troch súťažiacich, ktorí majú príbeh dopovedať až do jeho skončenia. Pri vyhodnotení berieme do úvahy schopnosť žiakov pri stavbe ďalšieho deja a plynulosť a plynulosť jeho podania.

Hru môžeme realizovať aj tak, že všetkým žiakom prečítame začiatok iba jedného príbehu a po určitej časovej príprave žiakov nasleduje súťaž o najlepšie na najpútavejšie dokončenie príbehu.

5.6.5 Doplníte pravdepodobný text

Súťaží sa v dvoch družstvách. Každé dostane polovičku článku z novín, ktorý sme nepravidelne roztrhli zhora nadol, čím sme narušili úplnosť a zrozumiteľnosť textu.

Po prečítaní textu z útržku má každé družstvo doplniť jeho chýbajúcu časť tak, aby novovytvorený text bol významom čo najbližšie k pôvodnému textu. Víťazom sa stane družstvo, ktorého doplnený text bude spĺňať zvolené kritériá.

Iná variácia hry:

Žiaci dopĺňajú text, ktorého stredná časť je tak poškodená, že je nečitateľná. Pôvodne bol list zložený na tri časti, no stredná časť sa poškodila. Riadky treba zatrieť alebo prelepiť.

5.6.6 Hry na reportáž – pantomíma

V záujmovom útvare Hravá slovenčina sa môžeme venovať aj samostatným ústnym prejavom žiakov na rozličné témy zo záujmovej oblasti, z hier, z vystupovania pred verejnosťou a pod.

Jeden žiak predvádza pantomímu a druhý jeho činnosť komentuje. Dbáme na to, aby reportéri nepoužívali rôzne hmkanie a zvuky, ktoré znehodnocujú jazykový prejav. Necháme im čas na prípravu.

Mím v školskej jedálni

V triede si umýva a utiera ruky, odkladá utierku a naznačuje chôdzu do jedálne. Pri príchode úklonom pozdraví. Berie si prázdny tanier a príbor, prinesie na stôl, naberie si polievku, sadne si a je. Servítkou si utrie ústa, odnáša tanier a lyžicu, postaví sa k okienku, preberie druhé jedlo, ide ku stolu, sadne si a pokračuje v jedení. Po jedle si opäť utrie ústa, vezme si pohár, vypije čaj, chvíľu si posedí, potom odnáša veci k druhému okienku. Poďakuje úklonom hlavy a odchádza z jedálne.

Mím futbalista

Naznačuje dokotúľanie lopty, zastaví ju nohou, berie do rúk, skúša jej vhodné nahustenie. Berie hustilku, dohust'uje loptu, opäť ju vyskúša a hustilku odloží. Potom pohadzuje loptu o zem, kopom ju zdvihne nad hlavu, hlavičkuje, pobehuje za ňou, pristaví ju a položí na bod jedenástky. Rozbehne sa, kope na bránu, dáva gól, dvíha ruky, teší sa z úspechu a rozbehne sa za spoluhráčmi.

Ďalšie návrhy činností na pantomímu:

Mím na vyučovacej hodine

Mím sa vezie v aute

Mím v kúpeľni

Mím si čistí topánky.

Mím robí nástenku.

Mím v obchode alebo na pošte.

Mím pripravuje raňajky.

5.6.7 Tvorenie textu bez ypsilonu

Na danú alebo vybranú tému majú žiaci utvoriť štylistický celok, v ktorom sa ani raz nemá vyskytnúť slovo s ypsilonom. Je to vhodná forma praktického uplatňovania slovnej zásoby, ktorá namiesto náležitého slova s ypsilonom núti žiakov hľadať jeho synonymický variant. Túto hru môžeme použiť pri vytvorení opisu, rozprávania, správ, oznámení, reklám a pod..

Túto formu môžeme realizovať aj tak, že žiakom dáme čítať súvislý text, v ktorom sú slová s ypsilonom. Majú ich nahradiť slovami bez ypsilonu, ale význam viet sa nesmie zmeniť.

5.6.8 Tvorenie textu bez opakovania slov

Žiaci tvoria samostatný štylistický celok tak, aby sa v celom texte neopakovali tie isté slová. Pri tvorbe žiaci pracujú so synonymickým slovníkom.

Príklad: O človeku, čo kupoval osla (Ezopova bájka)

Istý človek kupoval osla. Jedného si vzal na skúšku domov. Zaviedol ho medzi svoje osly a priviazal k válovi. Ale osol opustil svoje miesto a postavil sa k najlenivejšiemu a najpažravejšiemu oslovi a ako tento, ani on nič nerobil. Kupec vzal osly, založil mu ohlávku a odviezol ho naspäť k bývalému majiteľovi. Keď sa ho tento spýtal, či takú skúšku pokladá za dostatočnú, povedal: „Pre mňa je každá ďalšia skúška daromná, lebo som si istý, že je taký, ako osol, ktorého si spomedzi všetkých vybral za spoločníka.“

Úloha: V texte sa vo viacerých pádoch opakuje slovo šesťkrát slovo osol trikrát slovo skúška. Nahradte tieto slová inými synonymnými výrazmi slovami.